

Slovenský národný archív – vývoj právneho postavenia, funkcia a poslanie v našej spoločnosti

Ivana Fialová - Daniela Tvrdoňová

Mgr. Ivana Fialová, PhD. – Mgr. Daniela Tvrdoňová, PhD.
MVSR - Slovenský národný archív
Drotárska cesta 42
840 05 Bratislava
e-mail: ivana.fialova@sna.vs.sk, daniela.tvrdonova@sna.vs.sk

This paper examines the mission and the day-to-day activities of the Slovak National Archive (SNA) in Bratislava from its inception in 1954, but especially in the last thirty years since its transfer to its current purpose-built headquarters. The paper consists of two parts, the first of which surveys the history of Slovak archival studies from its beginnings to 1950 as well the institutional history of SNA's predecessors. The second part then examines the mission, day-to-day activities and the internal structure of SNA as an archive and a scientific and cultural institution.

Key words

Slovak National Archive, archives, archival studies, organization

Organizácia archívov, ako ju poznáme dnes, sa začala konštituovať až v 50. rokoch 20. storočia. Keďže Slovensko až do začiatku 20. storočia nebolo samostatným štátom ani osobitným administratívnym útvarom v rámci Uhorska, neexistoval ani žiaden jeho ústredný archív. Samozrejme už dávnejšie vznikli na našom území rôzne mestské a cirkevné archívy, neskorší Archív Slovenského národného múzea v Martine mal zbierkový charakter. Výrazné zmeny v organizácii archívniectva na Slovensku neprinieslo ani prvé desaťročie existencie Československej republiky. Slovensko sa po zavedení novej organizácie verejnej správy v roku 1928 ako *Slovenská krajina* stalo po prvýkrát v dejinách politicko-správnym subjektom.¹

Spolu so vznikom krajinského zriadenia bol vytvorený Krajinský archív. Do jeho správy patrili archívne fondy bývalých historických župných archívov (ostali však na svojich pôvodných miestach), spisy pochádzajúce z činnosti župných úradov v rokoch 1922-1928, registratúra Ministra ČSR s plnou mocou pre správu Slovenska a registratúra pochádzajúca z činnosti Krajinského úradu. Hlavnou náplňou práce tohto archívu bolo vydávať povolenia k bádaniu v archívoch bývalých žúp, Krajinský archív dohliadal aj na personálne a hmotné zabezpečenie bývalých župných a mestských archívov, vypracovával vyjadrenia k zmene názvov slovenských obcí. Od 31. decembra 1939 Krajinský archív zanikol na základe zákona č. 190/1939 Sl. z. Jeho agendu prevzal referát pri Prezídium Ministerstva vnútra – Archív Ministerstva

¹ KOSTICKÝ, Bohumír - PIVOLUSKA, Ján (Zost.). *Štátny ústredný archív Slovenskej socialistickej republiky*. Bratislava : Osveta, 1983, s. 13.

vnútra, ktorý sídlil naďalej v priestoroch bývalého župného domu v Bratislave.² Po roku 1945 Archív Ministerstva vnútra prešiel pod správu Prezídia povereníctva vnútra, kde sa stal referátom oddelenia ako Archív povereníctva vnútra.

S konfiškáciou pôdy bývalých veľkostatkov a s revíziou prvej pozemkovej reformy úzko súvisí vznik Pôdohospodárskeho archívu. V objektoch týchto veľkostatkov sa totiž častokrát nachádzali hospodárske a rodové archívy, rozsiahle knižnice a predmety vysokej historickej a umeleckej hodnoty, o ktoré sa bolo potrebné postarať. Zbor povereníkov vydal dňa 13. júna 1947 uznesenie č. 496/1947 o zriadení Pôdohospodárskeho archívu, ktorého úlohou malo byť zbieranie materiálu k dejinám pôdohospodárstva na Slovensku, ako aj jeho spracovanie a sprístupnenie vedeckému štúdiu. Keďže však toto uznesenie vtedajší povereník Pôdohospodárstva a pozemkovej reformy MVDr. Martin Kvetko zamietol, reálne sa o zriadení archívu rozhodlo až v roku 1948 po zmene politickej situácie. Pôdohospodársky archív bol podriadený Povereníctvu pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, sekcii B. Do kompetencie Pôdohospodárskeho úradu patrili archívy a registratúry Povereníctva pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, Povereníctva lesov a drevárskeho priemyslu, hlavnej správy ministerstva štátnych majetkov pre Slovensko, bývalých riaditeľstiev štátnych lesov a štátnych majetkov a v rámci podniku Československých štátnych lesov a majetkov prevzal písomný materiál pridelených hospodárskych celkov bývalých veľkostatkov.³

V roku 1951 sa začali na základe zákona o krajskom zriadení č. 280/1948 Zb. z. a vládneho nariadenia č. 35/1949 Zb. z. zriaďovať aj krajské archívy, v tom istom roku vznikla Slovenská archívna komisia (tvorila ju tretina z 18 členov celoštátnej Štátnej archívnej komisie,⁴ založenej v roku 1951 a pôsobiacej pri Ministerstve vnútra), ktorá na svojom prvom zasadnutí prerokovala návrh na zriadenie Slovenského ústredného archívu a návrh jeho organizačného poriadku. Uznesením Zboru povereníkov z 20. mája 1952 bol Slovenský ústredný archív zriadený.⁵ Plnil funkciu výkonného orgánu Slovenskej archívnej komisie, z čoho mu vyplývala povinnosť organizovať, riadiť a kontrolovať prácu krajských, okresných a podnikových archívov, konať školenia ich pracovníkov, ako aj spravovať vlastné archívne fondy. Základnou úlohou archívu bolo sústreďovať, ochraňovať, spracúvať a sprístupňovať archívne dokumenty. Na túto úlohu však nebol vybavený ani priestorovo, ani personálne.⁶

² FUKASOVÁ, Daniela. Krajský archív a priekopníci slovenského archívnictva. In: *80. výročie uzákonenia krajského zriadenia na Slovensku*. Zborník prednášok z konferencie. Zost. PÉKOVÁ, Monika, Slovenský národný archív, 2008, s. 1-10.

³ FUKASOVÁ, Daniela. Pôdohospodársky archív a jeho miesto v organizácii slovenského archívnictva. In: *Slovenská archivistika*, roč. 43, 2008, č. 1, s. 37-40.

⁴ Úlohou archívnych komisií bolo riadiť a koordinovať činnosť archívov v republike a pripraviť podmienky na jednotnú legislatívne upravenú organizáciu archívnictva. Posledný raz sa archívna komisia zišla 11. januára 1954, aby prerokovala návrh na legislatívnu úpravu archívnictva. Táto úprava potom vstúpila do života po prijatí vládneho nariadenia č. 29/1954 Zb. o archívnictve zo 7. mája 1954. Pozri: KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 18.

⁵ FUKASOVÁ, ref. 3, s. 37.

⁶ KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 19.

Ako vrcholný riadiaci orgán archívnictva v republike bola 1. novembra 1953 utvorená Archívna správa Ministerstva vnútra.⁷ Významný zlom vo vývoji slovenského archívnictva nastal prijatím vládneho nariadenia č. 29 o archívnictve zo 7. mája 1954, ktoré bolo vôbec prvou legislatívnou normou s funkciou zákona v oblasti archívnictva na Slovensku. Na jeho základe sa kodifikovala jednotná organizácia slovenského archívnictva - vznikol Štátny slovenský ústredný archív v Bratislave (ŠSÚA), priamy predchodca Slovenského národného archívu a sieť štátnych archívov. Archívy boli deklarované za vedecko-výskumné ústavy Ministerstva vnútra, ktoré bolo poverené organizovaním a riadením archívnictva. Poradným orgánom Ministerstva vnútra v odborných a vedeckých otázkach archívnictva sa stala Vedecská archívna rada, poradným orgánom Povereníctva vnútra pre tieto otázky Slovenská vedecká archívna rada.⁸ Od 1. júla 1954 začala činnosť aj Slovenská archívna správa Povereníctva vnútra.⁹

Hneď od začiatku svojej existencie bojoval Štátny slovenský ústredný archív v Bratislave s priestorovými problémami. Ako hlavné depozitáre mali slúžiť priestory hradu Červený Kameň a niekoľko bratislavských suterénov, až v roku 1955 sa podarilo získať vlastnú budovu Ministerstva vnútra na Križkovej ulici, ktorá však aj po adaptácii mohla len dočasne uspokojovať potreby ŠSÚA.¹⁰ Vládne nariadenie č. 29/1954 Zb. o archívnictve v § 4 určilo povinnosť začleniť pôdohospodársko-lesnícke archívy do organizácie štátnych archívov s právnou účinnosťou od 31. decembra 1955, čo ukončilo existenciu Pôdohospodárskeho archívu ako samostatnej inštitúcie. Ústredie Pôdohospodárskeho archívu v Bratislave sa stalo základom neskoršieho oddelenia feudalizmu ŠSÚA. Pobočky Pôdohospodárskeho archívu boli včlenené do siete štátnych archívov podľa jednotlivých krajov.¹¹ Postupne sa začalo so sústreďovaním ďalších archívnych dokumentov. V roku 1956 získal ŠSÚA archív Hodnoverného miesta v Bratislave, archív Bratislavskej kapituly s historickou knižnicou, ktoré boli predtým uložené v dolnom priestore veže bratislavského dómu.¹²

V roku 1958 sa do ŠSÚA začlenil Ústredný banský archív v Banskej Štiavnici,¹³ ktorý bol dovtedy rezortným archívom Ministerstva hutného priemyslu a rudných baní.¹⁴ Do správy ŠSÚA ho odovzdal Geologický inštitút Dionýza Štúra, ktorý bol jeho prechodným správcom. Archívne dokumenty aj naďalej ostali sústredené v pôvodných priestoroch v Banskej Štiavnici, ako banské oddelenie ŠSÚA na čele

⁷ KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 18.

⁸ Prvýkrát sa zišla 7. 4. 1955, jej predsedom bol v rokoch 1955-1978 prof. Miloš Gosiorovský.

⁹ KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 19-20.

¹⁰ KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 20.

¹¹ FUKASOVÁ, ref. 3, s. 43.

¹² KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 21.

¹³ Vznikol v roku 1950.

¹⁴ DRAŠKABA, Peter. Ako po päťdesiatke? Úvaha na zamyslenie. In: *50 rokov Slovenského národného archívu, osudy, problémy a perspektívy slovenského archívnictva*. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR, 2005, s. 9.

s riadnym vedúcim Jozefom Vozárom.¹⁵ Po zrušení Archívu SNM v Martine od 1. januára 1960 prevzal ŠSÚA jeho dokumenty. Vo svojej starostlivosti si ponechal len dokumenty celoslovenského charakteru, časť odovzdal iným archívom pre scelenie s materskými fondmi a v Martine ostal len materiál patriaci do tamojšieho okresného archívu a do Ústredného literárneho archívu Matice slovenskej.¹⁶

Nová organizácia verejnej správy po roku 1960 mala vplyv aj na ďalší vývoj ŠSÚA. Stal sa zariadením Slovenskej archívnej správy, ktorá sa presťahovala do budovy na Križkovu 5(7) v Bratislave, naďalej zostala fungovať Slovenská vedecká archívna rada, ale len ako poradný orgán Slovenskej archívnej správy. ŠSÚA prevzal rozsiahle registratúry zo zaniknutých ústredných orgánov a organizácií (objem sa odhadoval približne na 300 nákladných áut).¹⁷

Novým organizačným štatútom z roku 1963 sa fixovala vnútorná organizačná štruktúra ŠSÚA, zahŕňala štyri materiálové oddelenia - oddelenie feudalizmu, oddelenie kapitalizmu, oddelenie socializmu a oddelenie hospodárskych fondov v Banskej Štiavnici (bývalé banské oddelenie) a tri ďalšie skupiny: a) bádateľňa, filmotéka, knižnica, b) fotolaboratórium, c) konzervácia a reštaurovanie.¹⁸

Zákomom SNR č. 149/1975 Zb. o archívniectve z 19. decembra 1975 sa zmenil názov ŠSÚA na Štátny ústredný archív Slovenskej socialistickej republiky (ŠÚA SSR). Okrem iného ustanovil ŠÚA SSR za hlavné vedecko-výskumné pracovisko v odbore archívniectva, preto sa v pláne archívu na roky 1976-1980, popri základných úlohách spracúvania a sprístupňovania fondov, objavili aj úlohy štátneho plánu základného výskumu koordinované s Historickým ústavom SAV, orientované najmä na edície prameňov k hospodárskym, sociálnym a politickým dejinám.¹⁹

Od 1. januára 1978 bol archív samostatnou rozpočtovou organizáciou s plnou právnou subjektivitou. V roku 1978 bol vydaný nový štatút a zmenená organizačná štruktúra. K oddeleniam dejín feudalizmu, kapitalizmu a socializmu pribudli ešte oddelenie predarchívnej starostlivosti,²⁰ oddelenie historickej filmotéky, oddelenie laboratórií, oddelenie vedeckých informácií a ekonomicko-technické oddelenie.²¹

¹⁵ KAŠIAROVÁ, Elena. Slovenský národný archív a Štátny ústredný banský archív 1958-1968. Desiat rokov spoločnej cesty. In: *50 rokov Slovenského národného archívu, osudy, problémy a perspektívy slovenského archívniectva*. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR, 2005, s. 19.

¹⁶ KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 22.

¹⁷ KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 23.

¹⁸ DRAŠKABA, ref. 14, s. 10.

¹⁹ STIEBEROVÁ, Mária. Pohľad na úlohy Slovenského národného archívu v minulosti a prítomnosti. In: *50 rokov Slovenského národného archívu, osudy, problémy a perspektívy slovenského archívniectva*. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR, 2005, s. 50.

²⁰ Úplne sa oddelenie predarchívnej starostlivosti osamostatnilo až od 1. decembra 1982. Pozri MV SR - Slovenský národný archív (ďalej len SNA), Kronika oddelenia dejín socializmu I., rok 1982, interný materiál.

²¹ VRABCOVÁ, Eva. Premeny Slovenského národného archívu po roku 1989. In: *Archívy po roku 1989. Víťazstva a prehry*. Zost. RAGAČOVÁ, Júlia, Bratislava : Spoločnosť slovenských archivarov, 2011, s. 82.

Významnejšia zmena v organizačnej štruktúre archívu nastala po roku 1989, keď od 1. februára 1990 vzniklo samostatné oddelenie vedeckého výskumu, neskôr premenované na Kabinet vedy a výskumu, a jeho vedúcim sa stal Elemír Rákoš. Okrem neho do tohto oddelenia prešli ešte dvaja pracovníci z oddelenia dejín socializmu.²² V apríli 1990 bola ustanovená Vedecká rada ako poradný orgán riaditeľa pre vedecké a odborné otázky archívu. Zákon SNR č. 571 z roku 1991 s účinnosťou od 1. januára 1992 kodifikoval premenovanie Štátneho ústredného archívu SSR na Slovenský národný archív (SNA).²³

V roku 1992 bol vydaný nový štatút archívu a v júli roku 1993 čiastočne upravená jeho organizačná štruktúra. Z dovtedajších troch materiálových oddelení vznikli dve, a to oddelenie starších fondov, ktoré spravuje archívne fondy a zbierky do roku 1918 a všetky osobné archívne fondy; a oddelenie nových fondov, ktoré spravuje archívne fondy a zbierky z rokov 1918 až 1968. Materiálovým oddelením sa stalo aj oddelenie predarchívnej starostlivosti, ktoré preberá do svojej správy archívne dokumenty ústredných orgánov štátnej správy po roku 1968. V roku 1993 vznikla aj Akvizičná komisia²⁴ ako poradný orgán riaditeľa archívu.²⁵ Táto organizačná štruktúra SNA sa dodnes nezmenila, aj napriek tomu, že dlhodobo existuje potreba vytvoriť samostatné materiálové oddelenie pre dokumenty z obdobia rokov 1969-1993, a tým odbremeniť oddelenie predarchívnej starostlivosti od spravovania týchto dokumentov.

Dnes už vieme, že krokom späť bol zákon o štátnej službe, ktorý s účinnosťou od 1. apríla 2002 definoval Slovenský národný archív ako zariadenie Ministerstva vnútra plniace úlohy štátnej správy na úseku archívniectva, čím SNA v podstate stratil postavenie samostatnej rozpočtovej inštitúcie. Toto nové postavenie SNA potvrdil aj najnovší zákon č. 395/2002 Z. z. o archívoch a registratúrach.²⁶

V súčasnosti je organizačná štruktúra SNA nasledovná:

I. oddelenie starších fondov spravuje archívne dokumenty od 13. storočia až do roku 1918, osobné archívne fondy, zbierky, mapy a plány bez časového ohraničenia,

II. oddelenie nových fondov spravuje archívne fondy z obdobia rokov 1918 až 1968,

III. oddelenie predarchívnej starostlivosti metodicky usmerňuje a kontroluje ústredné orgány štátnej správy a organizácie celoslovenského významu na úseku ich registratúrnej, vyraďovacej a archívnej činnosti. Zároveň preberá a spravuje prírastky archívnych dokumentov po roku 1968 a spravuje medziarchív,

²² Po odchode E. Rákoša v roku 2001 prevzala vedenie Kabinetu vedy a výskumu na krátky čas V. Nováková a po jej odchode 31. 3. 2002 ostalo toto miesto neobsadené. V priebehu roku 2005 Kabinet vedy a výskumu zanikol.

²³ VRABCOVÁ, ref. 21, s. 82-83.

²⁴ Jej úlohou je získavanie a ohodnocovanie dokumentov, ktoré ich vlastníci ponúknu štátu. Komisia posudzuje ich dokumentárnu hodnotu, navrhuje riaditeľovi archívu ich kúpu za odhadovanú cenu, prípadne prijatie ako dar, či len prevzatie do depozitu archívu.

²⁵ VRABCOVÁ, ref. 21, s. 83.

²⁶ Zákon č. 312 zo dňa 2. júla 2001 o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov; Zákon č. 395 zo dňa 17. mája 2002 o archívoch a registratúrach a doplnení niektorých zákonov.

IV. oddelenie archívnych informačných služieb zabezpečuje styk archívu s verejnosťou. Jeho súčasťou je knižnica, bádateľňa, filmotéka a podateľňa archívu.

V. oddelenie ochrany archívnych dokumentov plní úlohy v súvislosti s komplexnou ochranou archívnych dokumentov. Jeho súčasťou sú laboratória na reštaurovanie a konzervovanie archívnych dokumentov, fotolaboratórium a dezinfekčná komora.

VI. ekonomicko-technické oddelenie zabezpečuje úlohy týkajúce sa hospodárskych a prevádzkových potrieb archívu.²⁷

* * *

Od svojho založenia bojoval ústredný archív s priestorovými a personálnymi problémami, keďže svoju činnosť začínal s jedenástimi pracovníkmi a bez vlastnej budovy.²⁸ Pri svojom vzniku ŠSÚA prevzal archívne dokumenty svojich právnych predchodcov (Slovenský ústredný archív 1952-1954, Archív Povereníctva vnútra 1945-1952, Archív Ministerstva vnútra 1939-1945, Krajinský archív 1928-1939), ktorí všetci sídlili v budove na vtedajšom Októbrovom, dnes Župnom námestí v Bratislave.²⁹ V roku 1955 získal archív priestory v budove na Križkovej 5(7) v Bratislave, tieto však v žiadnom prípade nepostačovali, takže hlavné depoty mal najmä na hrade Červený Kameň.³⁰ S nárastom preberaných archívnych dokumentov bol archív nútený využívať aj veľmi nevhodné, často len suterénne priestory nachádzajúce sa po celej Bratislave a v blízkom okolí. Pred rokom 1983 mal sklady nielen na Križkovej a Červenom Kameni, ale aj na Námestí SNP č. 14 (pod vtedajším kinom Slovan), na Kúpeľnej ulici č. 8 a 10, na Gondovej č. 2 (dnes budova FF UK), na Trnávke, na Dostojevského rade a od roku 1974 aj v kaštieli v Plaveckom Podhradí.³¹

Takmer tridsať rokov po svojom vzniku sa ústredný archív boril s priestorovými problémami aj napriek tomu, že Zbor povereníkov uznesením č. 94 z 2. apríla 1957 legislatívne schválil návrh na postavenie budovy ústredného archívu a uložil povereníkovi vnútra a povereníkovi-predsedovi Slovenského plánovacieho úradu „urobiť príslušné opatrenia na zaradenie výstavby budovy pre ŠSÚA v Bratislave v treťom päťročnom pláne“ (t.j. v rokoch 1961-1965). Na tieto účely získala Archívna správa aj stavebný pozemok na Gottwaldovom námestí³² v priestore Mestského

²⁷ VRABCOVÁ, ref. 21, s. 84. Ekonomicko-technické oddelenie zaniklo k 1.1.2013.

²⁸ PIVOLUSKA, Ján. Tridsať rokov Štátneho ústredného archívu SSR a jeho perspektívy. In: *Historický časopis*, roč. 32, 1984, č. 5, s. 807.

²⁹ Dnešná budova Slovenskej národnej rady, pôvodne kláštor rehole trinitárov, v ktorom od roku 1794 sídlila Bratislavská stolica i so svojim archívom. Práve župný archív tvoril základný archívny fond všetkých archívnych inštitúcií sídliacich v tejto budove do roku 1954. Od 1. októbra 1954 pripadol tento archívny fond do správy Štátneho archívu v Bratislave. Pozri: KUŠÍK, Michal. Nová budova Štátneho ústredného archívu SSR. In: *Slovenská archivistika*, roč. 19, 1984, č. 1, s. 16-17.

³⁰ SNA, Kronika oddelenia dejín socializmu I., rok 1984, interný materiál.

³¹ SNA, Registratúra SNA, Správa o plnení pracovných úloh ŠÚA SSR v roku 1984 a úlohy na rok 1985, s. 2.

³² Dnes Námestie slobody v Bratislave.

majera.³³ V pôvodných plánoch sa počítalo s výstavbou šesťpodlažnej budovy na parcele 100 x 60 m so stavebným nákladom 10 899 660 Kčs bez vnútorného vybavenia budovy. Komplikácie, ktoré zdržali začiatok výstavby, nepredstavovala len nevyhnutná asanácia pôvodných stavieb, či získanie dodávateľa stavby, ale v konečnom dôsledku najmä reorganizácia verejnej správy v roku 1960, keďže Povereníctvo vnútra ako gestor a investor účelovej budovy archívu bolo dňom 30. júna 1960 zrušené.³⁴

K problému výstavby budovy sa vrátilo v roku 1968 Predsedníctvo SNR, ktoré uložilo povereníkovi-predsedovi novovytvorenej Komisie SNR pre národné výbory (pod ňu prešla Slovenská archívna správa) zabezpečiť pre stavbu ústredného archívu prípravu komplexnej projektovej a rozpočtovej dokumentácie. Pôvodný pozemok bol medzitým určený na iné ciele, takže v roku 1969 bol vydaný výmer na nový a definitívny stavebný pozemok s rozlohou 16 000 m² v oblasti Holého vrchu na Machnáči, nazývaný Bubnovka. Vtedy už bolo investorom budovy Ministerstvo vnútra SSR, ktorého zložkou sa stala aj Slovenská archívna správa.³⁵ Už v septembri 1970 sa začali práce na úvodnom projekte, generálnym projektantom stavby bol Ing. arch. Vladimír Dedeček, CSc. a generálnym dodávateľom stavby národný podnik Staving v Bratislave, limit investičných nákladov 39,7 mil. Kčs bol po rozhodnutí vybudovať historickú filmotéku stanovený na 58,5 mil. Kčs.³⁶

V deň prijatia zákona SNR o archívniectve č. 149/1975 zb., 19. decembra 1975, minister vnútra Ing. Štefan Lazar slávnostne položil základný kameň novej budovy ústredného archívu.³⁷ Predpokladaný termín ukončenia stavby - rok 1978 - sa niekoľkokrát odsúval najmä kvôli rozšíreniu pôvodného projektu budovy o ďalšie dve podlažia a priestory historickej filmotéky, ale i pre problémy s dodávateľmi a pre požiadavky úzkoprofilových materiálov. Slávnostné otvorenie novej účelovej budovy³⁸ ŠÚA SSR na Drotárskej ceste v Bratislave sa konalo 30. augusta 1983.

³³ Pri výbere stavebného pozemku sa uvažovalo o viacerých lokalitách, napríklad o pozemku na dnešnom Kamennom námestí, o pozemku na rohu dnešnej Legionárskej a Radlinského ulice, dokonca aj o časti cintorína na dnešnej Račianskej ulici, či o Peknej ceste v Krasňanoch. Pozri: KUŠÍK, ref. 29, s. 17-18.

³⁴ KUŠÍK, ref. 29, s. 18-19.

³⁵ KOSTICKÝ-PIVOLUSKA, ref. 1, s. 41.

³⁶ KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 43.

³⁷ DRAŠKABA, ref. 14, s. 11.

³⁸ Celá budova sa skladá z hlavného dvanásťpodlažného objektu archívu a z dvojpodlažného podzemného objektu filmotéky a konferenčnej sály, ktoré sú s hlavnou budovou prepojené. Najnižšie podlažie budovy (-2) obsahuje priestory pre príjem archívnych dokumentov, ich triedenie a dezinfekciu, technologické priestory, dva byty a tri garáže. Suterén (-1) obsahuje z väčšej časti depot oddelenia starších fondov a jedáleň pre zamestnancov archívu. Z tohto priestoru vedie aj vstup do konferenčnej sály a osobitná chodba do historickej filmotéky. V priestore vstupného podlažia (0) sa nachádzajú priestory pre verejnosť - dodatočne vybudovaná podateľňa, bádateľna, knižnica, v roku 2009 upravená výstavná miestnosť - okrem toho laboratóriá pre oddelenie ochrany archívnych dokumentov, centrálnu časť tohto poschodia vyplňa knižničný sklad. Na prvom poschodí (+1) sú umiestnené kancelárie pre pracovníkov archívu. Tieto miestnosti, ako aj miestnosti na prízemí budovy, lemuje lodžie, ktoré vytvárajú výrazný prstenec okolo celej budovy. Zvyšných osem nadzemných podlaží (+2 až +9) zaberajú archívne depoty (podlažia 2, 3,4, 6 slúžia oddeleniu nových fondov, 5. a 8. podlažie využíva oddelenie predarchívnej starostlivosti, 7. a čiastočne aj 9. podlažie je k dispozícii

Medzinárodná inaugurácia novej budovy ŠÚA SSR sa uskutočnila počas konania XXII. medzinárodnej konferencie Table ronde des Archives v dňoch 17.-20. októbra 1983. Budovu si prezrelo 130 archívnych expertov zo 48 krajín všetkých kontinentov a siedmych medzinárodných organizácií na čele so zástupcami OSN, UNESCO a Medzinárodnej rady archívov.³⁹

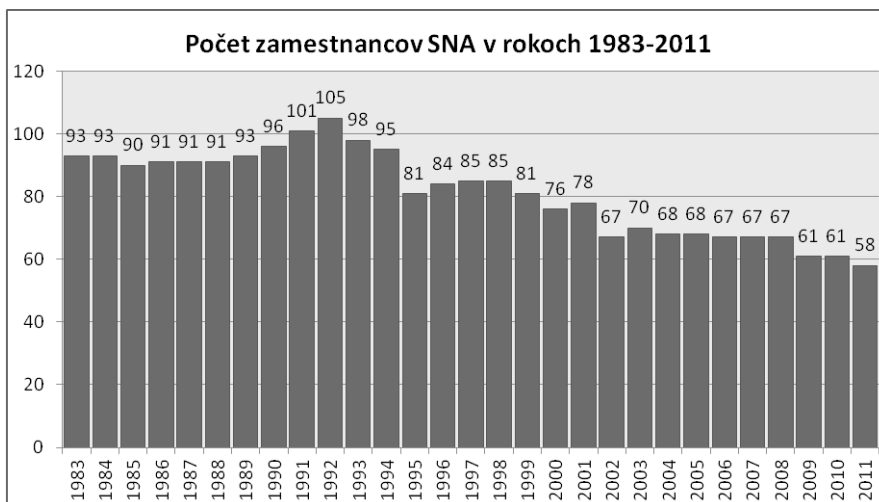
Obrázok č. 1: Budova Slovenského národného archívu na Drotárskej ceste v Bratislave

* * *

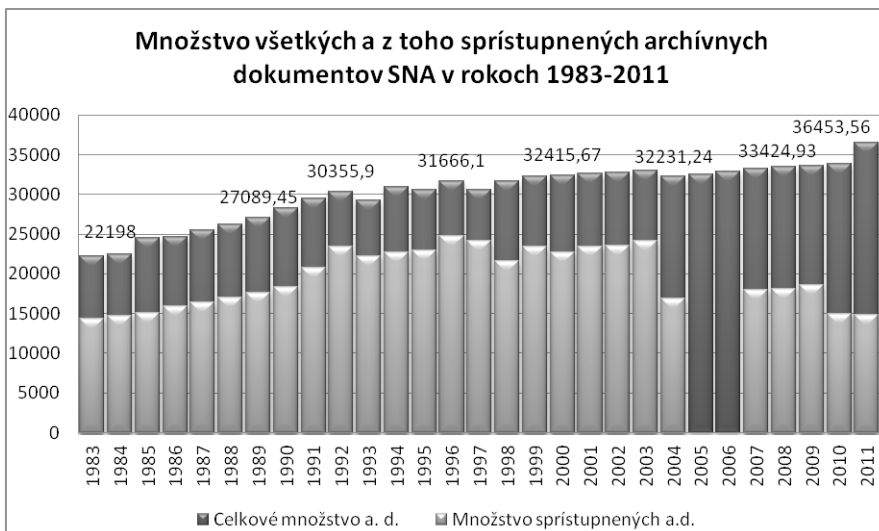
O činnosti dnešného SNA za jednotlivé roky nám relevantné informácie poskytujú najmä výročné správy a výkazy práce. Na ich základe je možné jednoducho porovnávať, ako sa menil počet jeho zamestnancov, narastalo množstvo archívnych dokumentov, fondov, modifikovali sa úlohy archívu, získame tým celkový obraz o zmenách, ktorými SNA prešiel za posledných tridsať rokov.

pre oddelenie starších fondov). V súčasnosti je v SNA uložená aj časť dokumentov Archívu hlavného mesta SR Bratislavy. Všetky depoty okrem knižničného sú vybavené pohyblivými kovovými regálmi kompaktného typu, ktoré vyrobil Spišský priemyselný podnik v Levoči vôbec po prvýkrát pre ústredný archív. Pozri: KUŠÍK, ref. 29, s. 22-26; Celková podlahová plocha budovy je 17 560 m², z toho depoty zaberajú cca 11 000 m², z ktorých sa vďaka pohyblivým regálom dokáže využiť približne 8 000 m² (79%). Pozri: PIVOLUSKA, ref. 28, s. 810.

³⁹ Impozantný trezor národného dedičstva. In: Večerník, roč. XXVIII., č. 183, 16. september. 1983.

Graf. č. 1: Počet zamestnancov SNA v rokoch 1983-2011⁴⁰

Graf. č. 2: Množstvo všetkých a z toho sprístupnených archívnych dokumentov SNA v rokoch 1983-2011⁴¹

Množstvo archívnych dokumentov je uvádzané v bežných metroch (bm).

Údaje o množstve sprístupnených archívnych dokumentov za roky 2005 a 2006 chýbajú.

Celkové množstvo archívnych dokumentov v roku 2011 je skreslené, do uvedeného počtu nie sú zarátané jednotliviny v množstve 60 281 kusov.

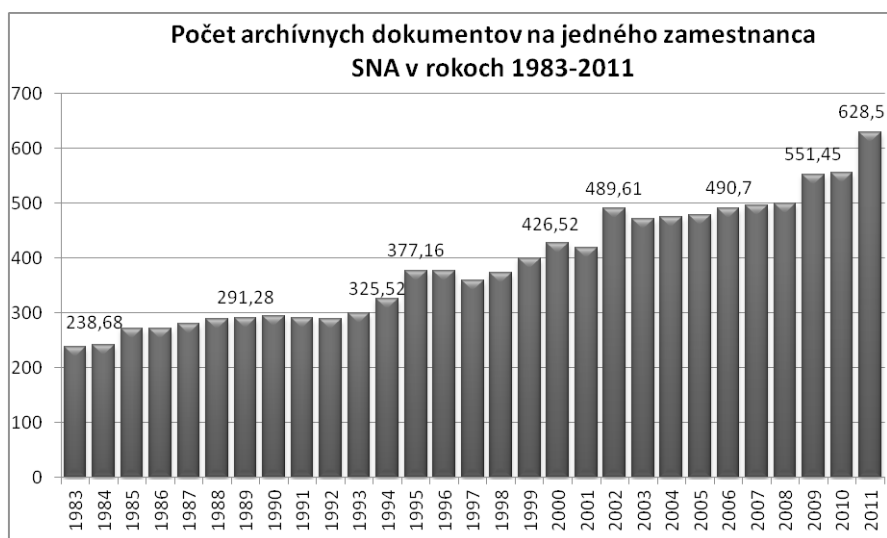
V roku 1983, pri otvorení novej budovy, mal archív 93 zamestnancov s tým predpokladom, že prevádzka objektu si bude vyžadovať nárast tohto počtu. Najvyšší počet zamestnancov SNA dosiahol v roku 1992, a to 105. Od tohto roku sa stavy zamestnancov nenápadne začali znižovať, pričom výrazný pokles zamestnancov

⁴⁰ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

⁴¹ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

nastal po roku 2003. V súčasnosti má archív len 58 zamestnancov, čo je približne 62 % zo stavu v roku 1983 a dokonca len cca 55 % zo stavu v roku 1992. Samozrejme nie je vylúčené, že sa tento počet bude v budúcnosti ešte znižovať.

Z údajov uvedených v grafe č. 2 jednoznačne vyplýva, že archív každoročne preberá veľké množstvo archívnych dokumentov. V období rokov 1983 až 2011 celkové množstvo archívnych dokumentov narástlo o viac ako 60%, čo poukazuje na fakt, že SNA plní jednu zo svojich hlavných úloh, ktorou je sústreďovať archívne dokumenty pochádzajúce z činnosti ústredných orgánov SR a ich právnych predchodcov, ako aj ostatné dokumenty s celoštátnym významom. Na druhej strane je viditeľný pokles odborne spracovaných a verejnosti sprístupnených dokumentov z tohto celkového množstva. Na ilustráciu môžeme spomenúť, že v roku 1983 tvorilo množstvo sprístupnených archívnych dokumentov viac ako 64,7 %, v súčasnosti, resp. v roku 2011, je sprístupnených len približne 40,5 % zo všetkých dokumentov. Príčinou tohto stavu je už spomínaný pokles stavu zamestnancov SNA, neustály nárast preberaných archívnych dokumentov, ako aj zvyšujúce sa nároky na plnenie úloh archívu v oblasti verejnej správy. Disproporciu medzi klesajúcim počtom zamestnancov a rastúcim množstvom archívnych dokumentov zreteľne vyjadruje údaj o množstve bežných metrov na jedného zamestnanca SNA v grafe č. 3.

Graf č. 3: Počet archívnych dokumentov na jedného zamestnanca SNA v rokoch 1983-2011⁴²

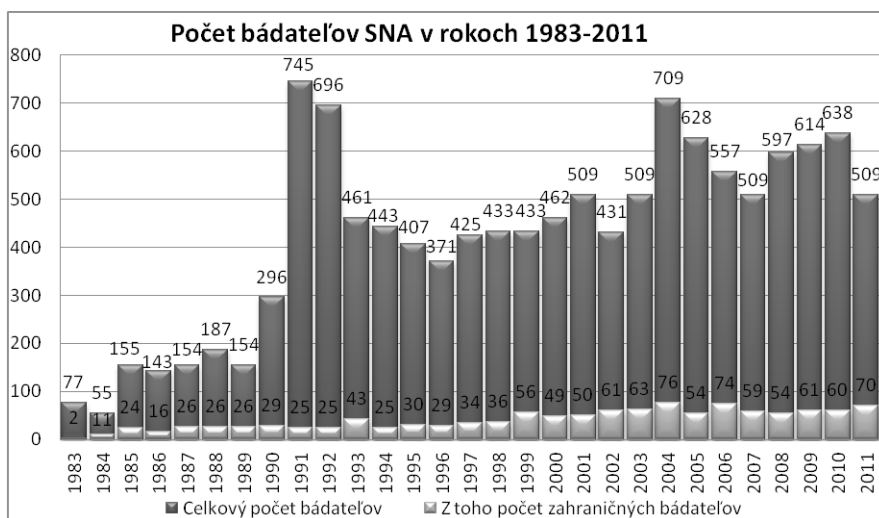
Množstvo archívnych dokumentoch je uvádzané v bežných metroch (bm).

V roku 1983 pripadalo na jedného zamestnanca archívu približne 238,68 bm archívnych dokumentov, v roku 1992, v čase keď mal SNA najvyšší počet zamestnancov, to bolo 289,1 bm a v roku 2011 pri počte 58 zamestnancov ide až

⁴² Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

o 628,5 bm na jedného zamestnanca. Treba upozorniť, že celkový počet zamestnancov zahŕňa nielen odborných pracovníkov, ale aj ostatných zamestnancov archívu. A v prípade, že by sme do celkového množstva archívnych dokumentov započítali aj jednotliviny (v rozsahu viac ako 60 tisíc kusov), bol by tento údaj ešte vyšší.

Ďalšou úlohou archívu je sústredené a spracované archívne dokumenty sprístupniť verejnosti. Záujemcom o štúdium sú archívne dokumenty predkladané v bádateľni archívu. V novej budove SNA bola bádateľňa otvorená až 15. augusta 1984,⁴³ keďže dovtedy prebiehalo sťahovanie archívnych dokumentov z iných priestorov. Samotná bádateľňa má kapacitu 28 miest a 5 čítacích prístrojov na štúdium mikrofilmov, ktoré však v súčasnosti nie sú všetky funkčné. Bádatelia tiež majú k dispozícii príručnú knižnicu. V roku 2003 boli dobudované šatne pre bádateľov.⁴⁴ Pre zabezpečenie ochrany archívnych dokumentov bola bádateľňa od svojho vzniku vybavená vnútorným televíznym okruhom, ktorý však nikdy nefungoval. Až po náraste pokusov o odcudzenie archívnych dokumentov bol v roku 2005 nainštalovaný fungujúci monitorovací systém.⁴⁵

Graf č. 4: Počet bádateľov SNA v rokoch 1983-2011⁴⁶

Na grafe č. 4 môžeme vidieť, že záujem o štúdium archívnych dokumentov v bádateľni SNA od roku 1983 podstatne vzrástol. Najvýraznejší prílev bádateľov SNA zaznamenal v rokoch 1991 a 1992, čo súviselo s nárastom spisovej agendy po roku 1990, týkajúcej sa najmä reštitučných a majetkovo-právnych záležitostí občanov. Počas týchto dvoch rokov navštívilo bádateľňu SNA približne päťkrát viac

⁴³ SNA, Registratúra SNA, Správa o plnení pracovných úloh v roku 1984 a úlohy na rok 1985, s. 4.

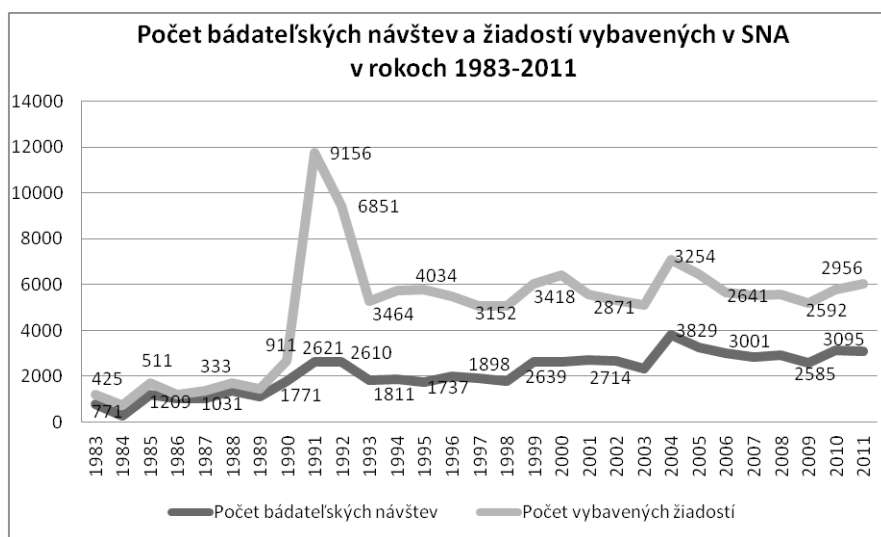
⁴⁴ SNA, Registratúra SNA, Výročná správa za rok 2003, s. 30.

⁴⁵ SNA, Registratúra SNA, Výkaz práce za rok 2005, s. 35.

⁴⁶ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

bádateľov ako pred rokom 1989. Na druhej strane je zaujímavé, že prelomový rok 1989 sa výrazne neodrazil na návštevnosti bádateľov zo zahraničia, ich počet sa podstatnejšie zvýšil až po roku 1999.

Od roku 1990 sa SNA musel vysporiadať s prudkým nárastom písomných žiadostí verejnosti, smerujúcich najmä na oddelenie nových fondov, ktoré spravuje archívne dokumenty dokazujúce právne nároky v majetkových záležitostiach a pri odškodňovaní za nemajetkovú ujmu, ako aj dokumenty potvrdzujúce národnosť alebo štátne občianstvo fyzických i právnických osôb.⁴⁷ V tomto období sa počet bádateľských návštev zvýšil o viac ako 100 % oproti predchádzajúcemu obdobiu a aj v nasledujúcich rokoch neustále pomaly narastal. Porovnaním konkrétnych čísel o počte bádateľských návštev v rokoch 1989 a 2011 je jasne vidieť, že návštevnosť bádateľne SNA vzrástla až o 280 %.

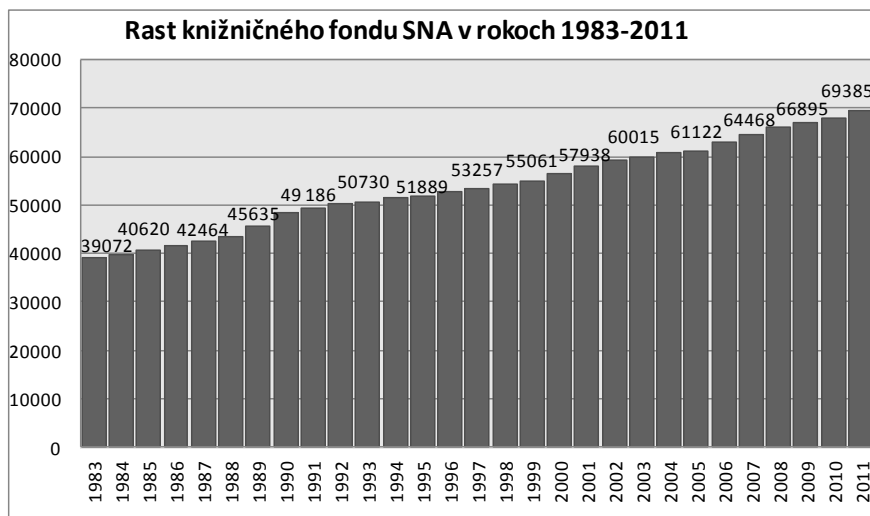
Graf č. 5: Počet bádateľských návštev a žiadostí vybavených v SNA v rokoch 1983-2011⁴⁸

Okrem príručnej knižnice môžu nielen bádatelia a zamestnanci archívu, ale aj verejnosť využívať služby archívnej knižnice. Štúdium je možné len formou prezenčných výpožičiek. Pri svojom vzniku prevzal ústredný archív knižnice svojich právnych predchodcov, takže v knižničnom fonde SNA sa môžeme stretnúť s publikáciami označenými pečiatkami Krajinského, či Pôdohospodárskeho archívu a ďalších. Medzi najstaršie diela knižnice rozhodne patrí *Apologia der Confession...* od Heinricha Geislera, vydaná v Regensburgu v roku 1561 alebo *Dictionarium lingue latinae...* od Adama Daniela Pragenusa, vydané v Prahe v roku 1579. K vzácnym tlačiam môžeme určite zaradiť aj IV. zväzok Belových *Notícií* z rokov 1735 – 1742, Korabinského *Geograficko-historický lexikón* z roku 1786, či Lipského *Repertorium* vydané v roku 1808. Okrem knižničného fondu majú čitatelia k dispozícii aj

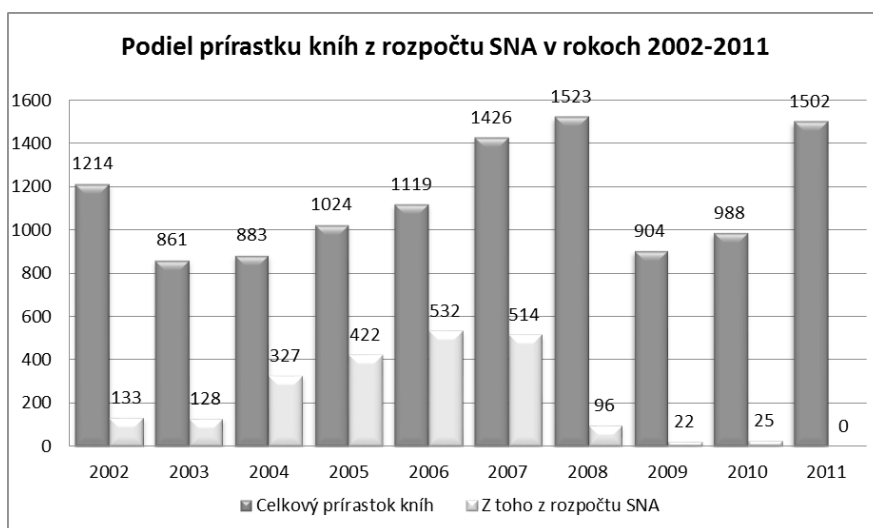
⁴⁷ VRABCOVÁ, ref. 21, s. 87.

⁴⁸ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

rozsiahlu zbierku časopisov a periodík, ku ktorej sú vyhotovené zoznamy a kartotéka.

Graf č. 6: Rast knižničného fondu SNA v rokoch 1983-2011⁴⁹

Graf č. 7: Podiel prírastku kníh z rozpočtu SNA v rokoch 2002-2011⁵⁰

V súčasnosti knižničný fond SNA obsahuje takmer 70 000 zväzkov kníh, čo v porovnaní s rokom 1983 znamená takmer 45 % nárast. Počas celej svojej existencie knižnica získavala prírastky nielen kúpou, ale aj darom od rôznych jednotlivcov a inštitúcií, či na základe akvizičnej činnosti, alebo z pozostalostí významných

⁴⁹ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

⁵⁰ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

osobností. V posledných rokoch veľmi výrazne poklesol podiel prírastkov zakúpených z rozpočtu SNA. Vzhľadom na veľmi nepriaznivú finančnú situáciu SNA nebola v roku 2011 zakúpená ani jedna kniha. Prírastky knižnice tvorili len publikácie z osobných fondov získaných akvizičnou komisiou a dary.⁵¹ Zlá finančná situácia sa odrazila aj na počte odoberaných odborných a spoločenskovedných časopisov, denníkov a týždenníkov. Pre porovnanie, kým v roku 1998 SNA odoberal 76 časopisov, 10 denníkov, 10 týždenníkov, v roku 2011 to bolo len 44 časopisov a 3 denníky.⁵²

Dôležitou súčasťou SNA je aj filmotéka. Jej hlavnou úlohou vždy bolo a stále je získavať, spracúvať a sprístupňovať mikrofilmy obsahujúce archívne dokumenty k dejinám Slovenska z domácich a zahraničných archívov. Časť mikrofilmov zo zahraničia archív získal a získava na princípe recipročnej výmeny, najmä s Maďarskom, Nemeckom a Rakúskom. Počiatky mikrofilmovania archívnych dokumentov a budovania filmotéky v SNA, resp. u jeho predchodcov, siahajú do polovice 50. rokov 20. storočia, keď sa v ŠSÚA vybuďovalo fotolaboratórium s jedným fotografom. V roku 1956 bol vydaný rozkaz náčelníka archívnej správy Ministerstva vnútra o mikrofilmovaní archívneho materiálu s cieľom jeho zabezpečenia pre potreby civilnej obrany a požiarnej ochrany, ktorý však nezohľadňoval bádateľské záujmy. Až od roku 1960 sa začali vyhotovovať aj študijné pozitívne kópie mikrofilmov, ktoré mali slúžiť pre potreby bádateľov. Po organizačnej zmene sa v roku 1960 v ŠSÚA vytvorilo fotokonzervačné oddelenie (vzniklo zjednotením fotolaboratória a konzervačného laboratória), ktoré viedol odborný archívny pracovník zodpovedný za prípravu materiálu, kontrolu a evidenciu mikrofilmov.⁵³ Od roku 1975 bola filmotéka aj s jednou pracovnou silou vyčlenená z fotokonzervačného oddelenia a od 1. januára 1978 vzniklo samostatné oddelenie historickej filmotéky so štyrmi pracovníkmi.⁵⁴ Do roku 2011 sa vo filmotéke SNA podarilo vyhotoviť viac ako 10,6 mil. záberov archívnych dokumentov, z čoho je 5 358 427 políčok konzervačných kópií a 5 331 277 políčok študijných kópií.⁵⁵ Všetky mikrofilmy vo filmotéke sa členia do troch základných skupín:

- A) mikrofilmy archívnych dokumentov z fondov SNA,
- B) mikrofilmy archívnych dokumentov z iných archívov na Slovensku,
- C) mikrofilmy archívnych dokumentov zo zahraničných archívov.

Ako základnú informačnú pomôcku majú bádatelia k dispozícii *Zoznam mikrofilmov archívnych dokumentov uložených vo filmotéke SNA*.

⁵¹ SNA, Registratúra SNA, Výkaz práce za rok 2011, s. 59.

⁵² SNA, Registratúra SNA, Výročné správy a Výkazy práce za roky 1998, 2011.

⁵³ SLEZÁKOVÁ, Božena. Počiatky a perspektívy budovania historickej filmotéky Slovenského národného archívu. In: *50 rokov Slovenského národného archívu, osudy, problémy a perspektívy slovenského archívniectva*. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR, 2005, s. 112-113.

⁵⁴ SEDLÁK, František. Filmotéka Štátneho ústredného archívu SSR v rokoch 1960-1980 a perspektívy jej rozvoja. In: *Slovenská archivistika*, roč. 16, 1981, č. 2, s. 189.

⁵⁵ SNA, Registratúra SNA, Výkaz práce za rok 2011, s. 6.

Dnešné oddelenie ochrany archívnych dokumentov, predtým oddelenie archívnej ochrany, resp. oddelenie laboratórií alebo konzervačné a reprodukčné oddelenie sa delí na dve organizačné zložky. Prvou sú laboratóriá na konzervovanie a reštaurovanie dokumentov, v ktorých sa ochraňujú predovšetkým pergamenové a papierové dokumenty v listinnej či knižnej forme, ale i mapy, plány a nákresy, či pečate a novodobé dokumenty. Druhou zložkou je fotolaboratórium, vyhotovujúce reprodukcie archívnych dokumentov pre bádateľskú verejnosť a potreby samotného archívu. Oddelenie je vybavené vákuovou sterilizačnou komorou (VFS-250 fy Vacudyne Altair bola dovezená v roku 1981 z USA), ktorá slúži na vstupnú a priebežnú sterilizáciu archívnych dokumentov a SNA túto službu poskytuje aj iným záujemcom zo Slovenskej republiky.⁵⁶

Okrem základných úloh archívu, zakotvených v legislatívnych normách, plní SNA aj úlohy v kultúrnej, osvetovej a vzdelávacej oblasti. Zákon SNR č. 149/1975 Zb. o archívniectve ustanovil ŠÚA SSR za hlavné vedecko-výskumné pracovisko v odbore archívniectva, avšak v zákone NR SR č. 395/2002 Zb. z. už táto úloha SNA nie je zakotvená. V roku 2011 sa podarilo túto stratu aspoň čiastočne kompenzovať získaním osvedčenia o spôsobilosti vykonávať vedu a výskum, ktoré vydalo Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR.⁵⁷

Odborní pracovníci archívu aj napriek tomu každoročne publikovali nezanedbateľné množstvo odborných štúdií a článkov. SNA sa v poslednom období nielen spolupodieľal na tvorbe odborných publikácií, ale aj samostatne vydal niekoľko prác.⁵⁸

V oblasti kultúry a osvetu archív vždy vyvíjal výraznú aktivitu. Jeho pracovníci každoročne pripravili viacero prednášok na odborné archívne a historické témy, ktoré odzneli na rôznych podujatiach. Už od otvorenia novej účelovej budovy SNA sa v nej uskutočnil veľký počet exkurzií, počas ktorých si návštevníci mohli urobiť predstavu o činnosti a fungovaní archívu. Keďže záujem o prehliadky archívu neúficha, od roku 2009 SNA pri príležitosti Medzinárodného dňa archívov začiatkom júna organizuje Deň otvorených dverí. V tento deň môže verejnosť nahliadnuť nielen do archívnych depotov, ale oboznámiť sa aj s prácou reštaurátorov v ich dielňach a vyskúšať si niektoré reštaurátorské techniky. Zároveň sú počas dňa

⁵⁶ KOSTICKÝ – PIVOLUSKA, ref. 1, s. 33. Komora pracuje na báze etylénoxidu, ktorý je účinnou zložkou (10%) dezinfekčného média v zmesi s 90% oxidu uhličitého. Pôvodným zámerom pri sťahovaní archívneho materiálu do novej budovy v roku 1983 bolo, aby všetok materiál prešiel cez dezinfekčnú komoru a bol očistený a mikrobiologicky dekontaminovaný. Tento zámer sa nepodarilo naplniť pre rýchlo postupujúce sťahovanie, v dôsledku toho sa dnes stretávame s degradačnými procesmi archívnych dokumentov, ktorým sa mohlo predísť. Pozri: HANUS, Jozef. Ochrana archívnych dokumentov v kontexte domácich a zahraničných aktivít Slovenského národného archívu. In: *50 rokov Slovenského národného archívu, osudy, problémy a perspektívy slovenského archívniectva*. Bratislava : Ministerstvo vnútra SR, 2005, s. 63.

⁵⁷ SNA, Registratúra SNA, Výkaz práce za rok 2011, s. 53.

⁵⁸ FIALOVÁ, Ivana - FUKASOVÁ, Daniela (ed.). *Kapitoly z dejín hospodárskeho vývinu Slovenska v medzivojnovom období (1918-1939)*. Bratislava : SNA, 2011, 374 s.; FUKASOVÁ, Daniela. „Pripomínam, že neide o aprílový vtíp! Gergelyi“ : *Pracovné zápisky archivára z Humenného*. Bratislava : SNA, 107 s.; FIALOVÁ, Ivana - TVRDOŇOVÁ, Daniela (ed.). *Pôdohospodárstvo v dejinách Slovenska : Tradície, inovácie a kultúrne dedičstvo*. Bratislava : SNA, 2012, 467 s.

prezentované archívne dokumenty zaujímavé nielen svojim obsahom, ale aj umeleckým vyhotovením.

Tabuľka č. 1: Prehľad vybraných činností oddelenia ochrany archívnych dokumentov SNA v rokoch 1991-2011⁵⁹

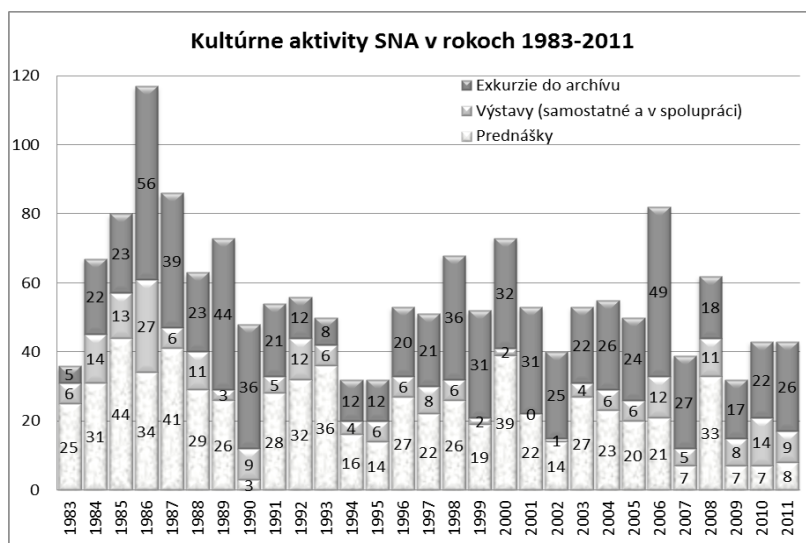
Rok	Pergamenové listiny	Papierové listiny	Spisy	Mapy a plány a plagáty	Knihy	Pečate
1991	4	1197	0	268	7	7
1992	5	322	1054	112	10	5
1993	3	2801	0	158	13	4
1994	35	1177	0	157	5	8
1995	18	776	0	43	9	2
1996	13	1179	0	197	10	3
1997	28	767	0	60	16	9
1998	4	555	0	102	8	1
1999	5	250	0	105	14	0
2000	0	1286	0	115	16	0
2001	0	1469	0	17	22	0
2002	0	1143	0	81	27	0
2003	0	1696	0	161	26	0
2004	8	1297	460	218	23	2
2005	12	1058	53	208	29	10
2006	52	835	80	178	20	15
2007	61	626	187	163	20	0
2008	29	2350	42	86	21	15
2009	14	211	44	83	17	11
2010	25	132	172	83	15	14
2011	8	2461	0	75	17	6

Od roku 1983 mal archív k dispozícii špeciálnu výstavnú miestnosť, v ktorej sa usporiadalo viacero zaujímavých výstav a zároveň sa často spolupodieľal na organizácii výstav v spolupráci s inými kultúrnymi subjektmi. Po prestavbe prízemnej budovy archívu v roku 2003 táto výstavná miestnosť zanikla a až v mesiaci jún 2009 adaptáciou bývalej posluchárne získal archív nový priestor na výstavné účely. Od tohto obdobia bolo v týchto priestoroch realizovaných už sedem samostatných výstav, príležitostne sa na výstavné účely využíva aj foyer konferenčnej sály.

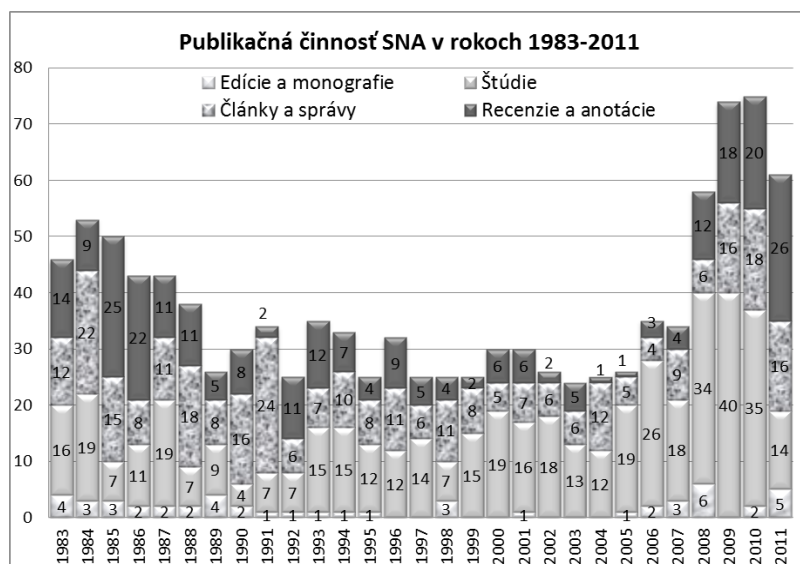
V spolupráci s Katedrou archívniectva a pomocných vied historických Filozofickej fakulty Univerzity Komenského SNA, ako hlavné školiace pracovisko, dlhodobo realizuje každoročnú povinnú prax pre študentov archívniectva. Od roku 2009 sa pracovníci SNA v rámci pedagogických aktivít venujú aj poslucháčom archívniectva z Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove. Oddelenie ochrany archívnych dokumentov plní funkciu školiaceho a metodického pracoviska pre ochranu archívnych dokumentov, úzko spolupracuje s Chemicko-technologickou fakultou

⁵⁹ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1991-2011. SNA, Registratúra SNA.

STU, z iniciatívy a za podpory SNA vznikla aj Katedra reštaurovania na Vysokej škole výtvarných umení.

Graf č. 8: Publikačná činnosť SNA v rokoch 1983-2011⁶⁰

Graf č. 9: Kultúrne aktivity SNA v rokoch 1983-2011⁶¹

Rastúci vplyv moderných technológií vo všetkých oblastiach života kladie nové požiadavky aj na slovenské archívnictvo, a tým i na SNA. Veľkou výzvou je digitalizácia archívnych dokumentov, v súčasnosti je rozpracovaných viacero projektov.

⁶⁰ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

⁶¹ Vypracované na základe výkazov práce SNA za roky 1983-2011. SNA, Registratúra SNA.

Ako jeden z úspešne ukončených môžeme spomenúť projekt digitalizácie stredovekých listín Monasterium, v rámci ktorého je na internete dostupné celé repozitórium stredovekých listín.⁶² Od roku 2010 sa v SNA začala vytvárať tiež databáza historických fotografií.

The Slovak National Archive and the history of its legal status, function and mission in Slovak society

Summary

The organizational framework of Slovak archives as we know it today only started to emerge in the second half of the 20th century. The Regional Archive whose authority extended to the entire territory of Slovakia was created in 1928, but it only partially fulfilled its assigned role. When it was abolished in 1939, its powers were transferred to the Archives of the Ministry of the Interior (formally a subsection of the Ministry's Presidium) and then in 1945 to the office of the Commission of the Interior where it was converted to the Archives of the Commission. The adoption of the Government Decree no. 29/1954 concerning the organization and management of archives was the first legal measure to address the issue of archives in Slovakia and as such, it marks an important change in the way archives in Slovakia were run. The Decree established a unified organizational framework for the archives in Slovakia with the Slovak Central State Archive in Bratislava as the central archival institution. 2014 will mark the 50th anniversary of the creation of the Slovak Central State Archive and this year marks the 30th anniversary of the establishment of its successor, the Slovak National Archive, in its current headquarters in Bratislava's neighborhood popularly known as Machnáč.

This paper consists of two parts. The first one shortly describes the history of Slovak archives and archival science in the first half of the 20th century and especially the forerunners to the Slovak National Archive. The second part of the paper examines the internal structure, the mission and the day-to-day functioning of the Slovak National Archive, as well as its activities as a scientific and cultural institution.

⁶² Pozri: www.monasterium.net [15. 8. 2013]